

A Juhász kávé

»Hej, a sírok egyre nőnek szőnyegén a temetőnek.« Itt hagynak bennünket lassan mind a tanúk, Szeged régi életének, eseményeinek tanúi. Ideje, hogy feljegyezzük, amit az élők elmondanak, visszaemlékezve az elmúlt időkre, mert holnapra talán már nem lesz, aki elmondja azokat, őrizze az emlékeket, a megörökítésre érdemes apró események emléktárgyait.

Visszavonultan él, mert a közelmúltban elszenvedett csonttörése miatt igen nehezen jár, de azért friss, derűs szellemben és szíves beszélgető kedvvel fogadja a látogatót a 69 éves Bauda Vilmos. Bizalmas közelségből látta ő hosszú éveken át Szeged íróinak, művészeinek, elsősorban Juhász Gyula életének folyását. Régi szegedi család sarja. Ősei 250 évre visszamenően magyar-szabók voltak a felsővároson. Ő a tengerre jutott el a Tisza mellől. Pólába vonult be katonai szolgálatra a haditengerészethez és a kötelező szolgálati évek után tengerész maradt. Több mint öt évig hosszújratú hajókkal járta a világot; sokszor fordult meg Afrikában, többször tette meg az utat Amerikába, s Indiába is eljutott. És rabjává tette a tenger. Sokat mesél ezekről az évekről, vándorlásairól, kalandjairól, élményeiről — a tengerészeletről. Utóljára a Carpathia tolmácsa volt, majd Fiume kormányzója révkapitánnyá nevezte ki. Ez nem tetszett neki és amikor nem tudott újra a tengerre jutni, hazajött szülővárosába. 1910-től könyv- és papírkereskedő volt a híres, Traub-üzletben a kenyérpiacon. Az első világháborúban a híradósoknál szolgált. Amikor a háború után nem kapott a szakmájában megfelelően jövedelmező állást, az Otthon-kávéház üzletvezetője lett. Később, pontosan 1931-ben, vendéglőt nyitott Krier szabó magyaros díszítésű házában, a Somogyi utcában és a »Bableves csárda« kedvenc találkozóhelye lett Szeged íróinak, művészeinek, újságíróinak, bohém fiatalságának.

Az Otthon-kávéház — a Nádor utca és az Oroszlán utca sarkán — az őszhajú, vidám kedélyű Elefánt Jakab tulajdona volt. A kávéház helyiségeit azóta többször átalakították, mert sokmindenféle üzem nyert benne elhelyezést, de külsejében az épület még mindig a régi. Az Otthon-kávéházba jártak a »kaszakapa kerülők« és a kis bohémkávéház forgalma nagyon élénk volt. A szegény íróknak, a kifizetésű újságíróknak, színészeknek 24 fillérért adták ott a 40 filléres uzsonnakávé. Juhász Gyula is állandó vendége volt a kávéháznak. Lapzárta után mindennap megjelent ott. (A Délmagyarországnak volt akkor munkatársa, vezércikkírója.) Vili bácsival igen jó viszonyban volt és az öreg még ma is ereklyeként őrzi Juhász Gyula »Testamentum«-ának dedikált példányát és neki írott versének kéziratát.

A »Testamentum«-ot Juhász Gyula a következő szöveggel ajánlotta Vili bácsinak: »A lelkes és hites Bauda Vilmosnak, a Körösi Csomák és Regulyak

kései, rajongó szegedi utódának igaz szívvel dedikálom e verseket Szeged, 1928. Juhász Gyula.«

Az ajánlás magyarázata a következő:

Vili bácsi nem tudta feledni a tengert. 1925 áprilisában azután, amikor Armstrong kanadai kapitány világgörülű útján Szegeden is átutazott, megfogamzott benne egy földkörülű útnak, a »Bauda-expedició«-nak gondolata. Ki is dolgozta az expedició tervezetét, amely »Egy magyar expeditio tervezete« címen 32 oldalas füzetben nyomtatásban is megjelent (Prometheus-nyomda, Szeged, 1927.). A világgörülű expedició célját a tervezet a következőképpen jelöli meg: »részben a magyar nép szokásainak, jellemének, vidékének mozi-felvételekben való bemutatása a külföld előtt, másrészt a magyar egyetemék növény-, ásvány-, néprajzi- és földrajzi gyűjteményeinek gyarapítása, végül a magyar gépkocsi teljesítő-képességének bemutatása«. A füzet közli azt az okmányt, amelyet Szeged akkori polgármesterhelyettese írt alá és amelyben felkérte a hatóságokat és a művelt közönséget, hogy az expedició »támogatni szíveskedjenek«. Tartalmazza még a füzet dr. Erdélyi László egyetemi nyr. tanár írását is, aki ugyancsak lelkes hangon ír a tervről és az expedició vezetőjét melegen üdvözi. Sajnos, azonban a terv, annak ellenére, hogy érdekében Vili bácsi igen sokat tevékenykedett, fáradozott, nem valósult meg. Ennek az expediciónak gondolatára, terveire, szervezkedéseire vonatkozik Juhász Gyula ajánlása. Vili bácsi szerint — és erre mutat az ajánlás is — Juhász Gyulát nagyon érdekelte az expedició ügye és sokat tárgyaltak róla az Otthon-kávéházban.

A vers, amelyet Bauda Vilmosnak írt Juhász Gyula és amelynek kéziratát üveg alatt rámban, féltve őrzí, nem jelent meg a költő egyik kötetében sem, de némi változattal megtalálható a Paku-féle gyűjteményben. Annak 298. oldalán olvashatjuk azt a japános verset, amelynek kézírata Vili bácsi birtokában van. A Paku-féle gyűjtemény a következőképpen közli a verset:

Magyar bánat

— — — — —

— *Japánosan* —

A nagyvilágban annyi palota

És pagoda és villa, fényes, ékes,

De a világon semmi és soha

Nem szebb, mint egy lélek, mely téged érez.

A kötet időrendi jegyzetei között a 373. oldalon ezt találjuk erről a versről: »kézirat, 1929 végéről«.

A Bauda Vilmos birtokában levő kézirat ettől eltérően a következőképpen tartalmazza a verset:

Bauda Vilmosnak.

Japánosan

A nagyvilágban annyi palota

És pagoda és villa, fényes, ékes,

De a világon semmi és soha

Nem szebb mint egy lélek, mely téged érez:

Magyar bánat!

Szeged, 1929. Vilmos napján.

Juhász Gyula.

Vili bácsi elmondása szerint a verset Juhász Gyula 1929-ben Vilmos napján, vagyis január 10-én írta. Ezt a Vilmos napot tartotta ő és Juhász Gyula, amikor aznap este az Otthon-kávéházban névnapját ünnepezték, ezt a verset adta át saját kézírásában névnap ajándékkul. A kézirat ceruzával írott, vitathatatlanul Juhász Gyula kézírása s a költemény negyedik sorában a »mint egy« szó után egy szót törölt is áthúzásokkal a költő és csak a törlés után folytatódik a sor »lélek, mely téged érez:«.

Nemcsak Vili bácsi elmondása, hanem a kétségtelenül eredeti kézirat bizonyítja, hogy ez a hiteles formája a versnek; a történet s a dátum egyúttal bizonyítéka annak, hogy nem »1929. végéről« ered. Remélhetőleg Vili bácsi a kéziratot egyszer csak mégis odaajándékozta a szegedi Irodalmi Múzeumnak.

Juhász Gyula 1929 januárjában megkapta a Baumgarten-díjat. Jelentős összeghez jutott. Pénzügyei rendezése után az Otthon-kávéház laposerszenyű törzsvendégeinek megsegítésére is gondolt: a szegény riporterekre, akik 6 fillért kaptak egy sorért, a 30—40 koronás havifizetésű színészekre, kardalososokra, akik azonban még a kis gázsit sem kapták meg minden hónapban. Azt mondotta akkor Juhász Gyula Vili bácsinak: »Kifizetek neked száz kávé és add nekik, amíg tart, ingyen.« Ez volt a *Juhász kávé*. És mentek is a »kaszakapa kerülők«, amint tudomásukra jutott és kérték a Juhász kávé, amelyért fizetniük nem kellett. Hosszú ideig Juhász Gyula vendégei voltak. Már régen elfogyott a száz kávé — még mindig kérték, s aki rászorult, azután is megkapta.

ARÁCSY ANDRÁS

Móra Ferenc esete a hivatalos elismeréssel

Amikor egy-egy újonnan megjelent Móra-könyvet pillantok meg valamelyik könyvkereskedés kirakatában, újra és újra eszembejut a diákkori esetem Móra Ferencsel, amelyet talán érdemes megmenteni a feledéstől.

1930-ban történt.

A tanítóképző utolsóéves diákja voltam Kiskunfélegyházán, Móra Ferenc szülővárosában. Talán ennek az utóbbi körülménynek köszönhettem, hogy jelentkezésemkor Móra Ferenc azonnal fogadott a szegedi múzeum igazgatói szobájában, s több mint egy óráig elbeszélgetett velem félegyházi dolgokról, a búzamezőkről írt énekéről, s az akkoriban a Magyar Hírlap-ban megjelent bátor és szép vasárnapi cikkeiről. (E Móra-cikkeket az egyik helybéli újságszerkesztőnyomdásztól kaptam meg minden hétfőn s a tanítóképző internátusában csak rejtkehelyeken mertem olvasgatni örömmel kevert izgalmak között, nehogy valamelyik tanárunk meglássa.)

Történt pedig egyszer, hogy a tanítóképző gyakorló-iskolájában néhány növendék-tanító társammal együtt mintatanításon »hospitáltunk«. Putnoki tanító-bácsi, e szakma művésze, éppen a megyei és városi törvényhatósági testületek összeállításának rejtelmébe igyekezett bevezetni a kis kunmagyarokat, s éppen arra terelte a szót, hogy a törvényhatóságokban egy-két helyet kapnak a szellemi képességeik alapján kiváló egyéniségek is, például a legnagyobb írók. Példát kért rá. A gyerekek egy darabig gondolkoztak. A minta-tanító-bácsi az elmúlt napi olvasmánytárgyalásra gondolva segíteni akart nekik: